

УДК 371.133:372.4.036

Т. В. ГОРОБЕЦЬ, В. А. ШКОБА

**ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА З МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТА
(ФОРТЕПІАНО) СТУДЕНТІВ ВІДДІЛЕННЯ “ДОШКІЛЬНЕ
ВИХОВАННЯ” ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
І–ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ**

У статті розкрито етапи роботи щодо вивчення музичного дошкільного репертуару на заняттях із музичного інструмента (фортепіано) зі студентами відділення “Дошкільне виховання” (майбутніми вихователями дошкільних навчальних закладів).

Ключові слова: *відділення “Дошкільне виховання”, майбутні вихователі, музичний інструмент, дошкільний репертуар.*

Багато питань щодо навчання гри на музичних інструментах (фортепіано зокрема), насамперед, у вищих навчальних закладах І–ІІ рівнів акредитації, поки що не дістали належного обґрунтування в науково-методичній літературі.

Мета статті – обґрунтувати значення навчання гри на музичних інструментах (фортепіано) студентів відділення “Дошкільне виховання” (майбутніх вихователів) у підготовці до проведення практики в дошкільних навчальних закладах та майбутньої професійної діяльності; розкрити специфіку викладання музичного інструмента (фортепіано) на відділенні “Дошкільне виховання”.

Аналіз праць у галузі музичної педагогіки свідчить про наявність наукового підґрунтя для вирішення проблеми практичної підготовки майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу в процесі саме музичної підготовки.

Науковцями та музикантами-педагогами розглянуто психолого-педагогічні основи інструментального виконавства (Л. Баренбойм, Ф. Блуменфельд, Г. Коган, Г. Падалка, С. Савшинський, Г. Ципін, М. Фейгін, В. Шульгіна та ін.); загальні основи естетичного розвитку, формування художньої культури майбутніх фахівців (Е. Абдуллін, Л. Арчажнікова, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, Т. Танько, В. Шульгіна, О. Щолокова), педагогічні умови досягнення єдності виконавського та загального музичного розвитку дітей (Т. Воробкевич, Л. Гусейнова, Н. Кашкадамова, С. Ліпська, В. Ревенчук, О. Щербініна, О. Щолокова та ін.); особливості формування емоційного ставлення до навчання гри на музичному інструменті, самостійності та творчої ініціативи (Т. Беркман, Н. Гузій, Н. Іліницька, Т. Кротова, Н. Любомудрова, Г. Нейгауз, О. Ніколаєв та ін.); розроблено методики музичного навчання і виховання (Е. Абдуллін, Ю. Алієв, О. Апраксина, Л. Безбородова, А. Болгарський, Л. Масол, О. Ростовський, Т. Танько); науково-методичні основи фортепіанного навчання (О. Алексєєв, Ван фань, Н. Кашкадамова, Г. Коган, Є. Ліберман, Лінь Ян, В. Макаров, К. Мартин-

сен, Г. Нейгауз, С. Савшинський, Сунь Цзинь, Хоу ке Сінь, Чжоу У, Ши Лі та ін.) тощо.

Оскільки ми зосереджуємо увагу на підготовці студентів до педагогічної практики саме у ДНЗ, нами досліджено праці сучасних науковців, де розглянуто питання розвитку майбутніх фахівців дошкільної освіти (О. Антонова, В. Бенера, С. Будах, Н. Голота, Т. Жаровцева, Г. Закорченна, Н. Ковалевська, Р. Кондратенко, Т. Книш, В. Нестеренко, С. Петренко, Л. Плетеницька, Н. Сайко), розвитку естетичної активності дітей дошкільного віку (Л. Косачова), системності та наступності в підготовці кадрів для ДНЗ і ЗОШ (Л. Макарова, Г. Назаренко, Л. Порядченко, М. Прокоф'єва), розвитку пізнавальної активності (А. Івершинь, М. Роганова, В. Суржанська) та формування досвіду музично-виконавської діяльності в старших дошкільнят (З. Еманова), музично-театральної діяльності (Л. Макаренко, С. Нечай; Ю. Перенчук) і музичного виховання дітей дошкільного віку (М. Білецька, І. Газіна, І. Сташевська, А. Шевчук).

У загальному положенні посадової інструкції вихователя ДНЗ зазначено, що він повинен уміти:

а) планувати та здійснювати освітньо-виховну роботу відповідно до програми в тісному контакті з іншими вихователями та спеціалістами установи. Ретельно готуватися до проведення занять;

б) спільно з музичним керівником та інструктором із фізичної культури готувати свята, організовувати дозвілля дітей.

Вищезазначене положення посадової інструкції вихователя ДНЗ передбачає існування базового багажу знань і практичних умінь щодо гри на музичному інструменті. Адже готувати свята, організовувати дозвілля дітей (вивчати в групі пісні, привітання для батьків тощо) мають обізнані працівники.

Відомо, що музика здатна позитивно впливати на світогляд, інтелект, творчі здібності як майбутніх вихователів, так і вихованців ДНЗ.

Розглянемо деякі основи методики навчання гри саме на фортепіано.

За навчальними планами вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації для студентів відділення “Дошкільне виховання” заплановано одну академічну годину з музичного інструмента на тиждень. Очевидно, що така кількість годин недостатня, адже на занятті з музичного інструмента викладачу необхідно надавати паралельно як теоретичну інформацію щодо основ теорії музики, так і практично навчати студента азів гри на музичному інструменті (фортепіано).

У першому семестрі навчання ми рекомендуємо планувати розклад занять таким чином, щоб студенти змогли ходити по двоє на один урок. Саме за такого планування викладач пояснює теоретичний матеріал для двох осіб, а практичних навичок студенти набувають у присутності товариша, маючи змогу аналізувати його досягнення та недоліки. Така система приводить до того, що часто студенти не тільки разом відвідують упродовж тижня по дві години занять з музичного інструменту, а ще й готуються до них, контролюючи один одного.

Кожен викладач відділення “Музичне виховання” циклових комісій фортепіано та народних інструментів має особисту методику опанування музичним інструментом. Саме досвід, високий рівень знань і практичних навичок викладача – запорука якісної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ.

Викладач повинен постійно самовдосконалюватися, стежити за новітніми методиками викладання, інноваційними методами активного залучення дошкільнят до музики, ознайомлюватися з передовим досвідом колег, відвідувати своїх студентів під час проходження ними педагогічної практики (ПП) у ДНЗ.

Значення відвідування практики неможливо переоцінити. Адже *педагогічна практика* студентів вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації – це особливий вид навчальної діяльності, спрямований на формування в студента інтересу до обраної професії, знань, умінь і навичок роботи щодо різних видів музичної діяльності, здатності до педагогічно доцільного спілкування з дітьми й ефективного застосування набутих загальнонаукових і методичних знань та вмінь у реальному педагогічному процесі [4, с. 37].

Виробнича практика в ДНЗ дає можливість формувати в майбутніх вихователів здатність адаптуватися до умов життєдіяльності дитячого садочка, особистий стиль стосунків із дітьми та майбутніми колегами по роботі, уміння самостійно набувати нових практичних навичок і вмінь.

На заняттях із музики студенти педагогічного коледжу опановують теоретичні та методологічні основи музичного навчання й виховання, які впроваджують у садочках.

Викладачі музичного інструменту повинні акцентувати увагу студентів на формування моральних та естетичних якостей дошкільнят. Під час спілкування з дітьми вихователь через слово, музику, демонстрацією ілюстративного наочного матеріалу формує в них сталі образні асоціації щодо флори та фауни, світу стосунків між людьми, виховує патріотичні почуття до рідної країни.

Вихователь у процесі підготовки до проведення свят і розваг у групі має вміти ілюстративно виконати необхідний музичний твір, обраний музичним керівником. Вищезазначене зумовлює наявність досить високих вимог до підготовки педагога як керівника різноманітних видів дитячої діяльності, зокрема музичної. Тому для вдосконалення музичної підготовки студентів відділення “Дошкільне виховання” вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації (майбутніх вихователів ДНЗ) обов’язковими є заняття з музичного інструмента (фортепіано, баян, акордеон).

Не таємниця, що на відділення “Дошкільне виховання” набирають студентів, більшість з яких не має теоретичних знань щодо музичної грамоти. Часто абітурієнти не володіють елементарними практичними навичками співу, гри на музичних інструментах.

Вважаємо за корисне використовувати з метою формування стійкого інтересу до навчання гри на музичних інструментах, пробудження ініціати-

ви, творчої самостійності та почуття відповідальності з перших занять проводити зі студентами *бесіди щодо*:

- завдань майбутніх педагогів та вихователів;
- значення музики у вихованні дітей;
- загальних характеристик різних музичних інструментів;
- основ теорії музики.

Доповнюючи вищезазначене й зважаючи на вимоги сучасності, пропонуємо особливу увагу звертати на патріотичну підготовку майбутніх вихователів ДНЗ. Корисно підкріплювати розповіді виконанням на фортепіано музичних творів, адаптованих до обраної теми, слуханням аудіо- та відеозаписів.

Одним із показників педагогічно-фахового критерію *мистецької компетентності викладача* музичного інструмента педагогічного коледжу – здатність обирати педагогічно доцільний репертуар.

Добір викладачем музичного інструмента актуального на кожному етапі роботи репертуару повинен бути спрямований на вивчення різноманітних музичних творів, їхніх форм і жанрів.

Запорукою результативності навчання є вибір музичних творів, які відповідають обов'язковому дошкільному репертуару. Адже під час проходження ПП у ДНЗ студенти матимуть особистий “банк” музичних творів, обіграних на заліках у коледжі.

Пропонуємо використовувати музичний матеріал, запропонований нами в навчально-методичному посібнику “Слухання музики у дошкільному навчальному закладі” [2].

У зазначеному вище посібнику на підставі методичного матеріалу нами внесено для вивчення в молодших і середніх групах (у яких вивчають твори класичної старовинної та сучасної музики) значно більшу кількість зразків народної музики (ігрових жанрів, хороводів, пісень тощо). Адже на кожному віковому етапі дитина виявляє нюанси музики за допомогою різних видів діяльності (рухів, слів, гри, малювання). На нашу думку, саме народна музика є найбільш органічною та природною й містить рухи, спів, ігрові моменти, використання символів язичної культури (наочного матеріалу).

Добираючи репертуар, необхідно враховувати рівень розвитку кожного студента, його життєву та музичну практику, інтереси, смаки. З огляду на це враховуємо й думку студентів, демонструємо їм кожен відібраний твір, виконуючи його на музичному інструменті з відповідним коментарем.

Діти постійно мають можливість чути різноманітну музику вдома завдяки телевізору й іншим звуковідтворювальним засобам. Але не можна ігнорувати те, що дошкільнята значно активніше ставляться до живого виконання, бо на дитину впливає не лише звучання, а й особистість виконавця, його міміка, жести.

На кожному занятті з музичного інструмента необхідно відводити певний час для формування навичок *читання нот з аркуша* та гри на слух.

Навички *читання нот з аркуша* вдосконалюються впродовж усього періоду навчання. На початковому етапі роботи над читанням з аркуша ви-

кладачеві бажано особисто виконати обраний музичний твір або продемонструвати його в аудіозаписі. Під час прослуховування студенту корисно протактувати твір, рахуючи вголос, дивлячись на нотний текст. Сучасні науковці-методисти пропонують ділити твір на частини, адже зорове орієнтування в нотному записі у зв'язку з поліфункціональністю навчання гри на музичному інструменті (текст – руки – клавіатура) потребує здібностей і напрацьованих піаністичних навичок.

На початковому етапі цього виду роботи бажано обирати спочатку одноголосі мелодії. При цьому попередньо необхідно визначити ключ (басовий, скрипковий), тональність, розмір, проаналізувати рух мелодії (вгору, вниз, хвилями, стрибками тощо). Важливо навчитися уявляти звучання мелодії, визначати наперед розвиток музичного матеріалу. На наступному етапі аналізують акомпанемент, а потім виконують твір разом обома руками. Відомо, що на цей прийом читання впливає опосередкована слухова сфера, оскільки одним із важливих чинників тут виступає вміння уявити звучання музики, визначити наперед розвиток музичного матеріалу.

Перед програванням з аркуша студентам буде доцільно попередньо візуально ознайомитися з твором.

Дуже корисно займатися на заняттях з музичного інструмента розвитком навичок *гри на слух*, оскільки цей вид роботи активізує формування художнього смаку, технічних навичок, самостійності у виборі репертуару; розширює репертуар. Зрозуміло, що на першому етапі необхідно добирати елементарні мелодії (без великих стрибків, різких змін у русі мелодії).

Перед вивченням нового музичного твору доцільно зібрати матеріал щодо особистості композитора (поета). Відомості про авторів обраних творів мають містити не тільки біографічний матеріал, а й стислу характеристику їх творчості, особливостей стилю. Зазначимо, що в коледжах практикуються *колоквіуми*, які мають на меті формування інтелектуального базу майбутніх спеціалістів.

Наступний етап роботи над твором – його *загальний аналіз*, що охоплює розгляд усіх засобів музичної виразності, спрямованих на розкриття художнього образу та змісту твору. На цьому етапі ми вважаємо за доцільне написання *анотацій* до запланованих творів.

Під час роботи над *вивченням пісень* викладачі часто виявляють у студентів недостатню координацію голосу зі звучанням музичного інструмента, погане володіння голосовим апаратом. Внаслідок вищевказаного необхідно спочатку вивчати окремо партію акомпанементу. Потім – вокальний матеріал.

Часто студент зовсім не може одночасно грати та співати. У таких випадках ми пропонуємо розпочинати з таких *вправ*:

- а) викладач виконує акомпанемент – студент співає;
- б) студент виконує акомпанемент – викладач співає;
- в) студент виконує акомпанемент і промовляє текст пісні;

г) студент виконує акомпанемент і співає фрагменти пісні, добираючи зручний регістр;

д) студент виконує акомпанемент і співає фрагменти пісні, в регістрі, зазначеному композитором.

Велике значення в підготовці майбутнього спеціаліста має **самостійна робота** студента, адже одна академічна година на тиждень, відведена на музичний інструмент, не дає змоги вивчити твір під час заняття. Саме самостійна робота майбутнього вихователя дасть можливість накопичити достатній навчальний репертуар та ілюстративний матеріал для проходження ПП у ДНЗ і подальшої професійної діяльності.

Наприкінці навчального року доцільно проводити підсумкові міні-концерти з дитячого репертуару студентів відділення “Дошкільне виховання”.

У процесі роботи над музичними творами під час заняття з музичного інструмента бажано формувати в студента навички визначати навчально-виховний потенціал музичного твору, передбачати труднощі та засоби їх подолання в роботі над ним.

Викладачі повинні захоплювати своїх студентів власним виконанням і словесним поясненням у процесі музично-просвітницької роботи.

Висновки. Заняття з музичного інструмента зі студентами відділення “Дошкільне виховання” сприяють їх різнобічному розвитку, готують майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до проходження педагогічної практики та майбутньої професійної діяльності.

Список використаної літератури

1. Алексеев А. Д. Работа над музыкальным произведением с учениками школ и училищ / А. Д. Алексеев. – Москва : Музгиз, 1957.

2. Болгарський А. Г. Слухання музики у дошкільному навчальному закладі : навч.-метод. посіб./ А. Г. Болгарський, Т. В. Горобець, В. А. Шкоба. – Луцьк : Твердиня, 2010. – 180 с.

3. Ветлугина Н. А. Музыкальное воспитание в детском саду / Н. А. Ветлугина. – Москва : Просвещение, 1981. – 240 с.

4. Горобець Т. В. Методичні засади організації практики з музики студентів педагогічного коледжу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Горобець Тетяна Вікторівна. – Київ, 2012. – 310 с.

5. Горобець Т. В. Методично-теоретична і практична підготовка майбутніх учителів музики та музичних керівників у системі педагогічної освіти / Т. В. Горобець // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. – Ялта : РВВ КГУ, 2010. – Вип. 25. – Ч. 1. – С. 80–86.

6. Горобець Т. В. Про взаємодію теоретичної та практичної підготовки студентів-практикантів педагогічних коледжів / Т. В. Горобець // Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. – Ялта, 2010. – Ч. 1. – С. 106–109.

7. Горобець Т. В. Сучасні технології зі слухання музики в дошкільних навчальних закладах у контексті підготовки до практики студентів педагогічних коледжів / Т. В. Горобець // Наука, освіта, суспільство очима молодих : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. студ. та молодих науковців. – Рівне, 2010. – Ч. 1. – С. 40–43.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2015.

Горобець Т. В., Шкоба В. А. Практическая подготовка по музыкальному инструменту (фортепиано) студентов отделения “Дошкольное воспитание” высших учебных заведений I–II уровней аккредитации

В статье описаны этапы работы по изучению музыкального дошкольного репертуара на занятиях по музыкальному инструменту (фортепиано) со студентами отделения “Дошкольное воспитание” (будущими воспитателями дошкольных учебных заведений).

Ключевые слова: отделение “Дошкольное воспитание”, будущие воспитатели, музыкальный инструмент, дошкольный репертуар.

Gorobets T., Shkoba V. Practical Training of Playing the Musical Instrument (Piano) by Students of “Preschool Education” Department at Educational Establishments of I–II Levels of Accreditation

Practical training of playing the musical instrument (piano) by students of “Preschool education” department at educational establishments of I–II levels of accreditation as a pedagogical problem is observed in the paper.

In the article the authors reveal the phases of organizing the work with musical pre-school repertoire at a classroom of musical instruments (piano) with students of “Preschool education” department (future teachers of pre-school education).

The article outlines the general provisions of job description of a kindergarten teacher that specifies a list of necessary skills in organizing holidays and leisure of children; highlights the specificity of teaching musical instrument (piano) at the Department of “Pre-school Education” at educational establishments of I–II level of accreditation. The article deals with some basics methods of teaching to play the piano.

The article deals with the importance of getting by students of the Preschool Department theoretical and methodological foundations of music education; outlines ways to improve practical skills of playing musical instruments (piano). The authors draw attention to the content and importance of visiting teaching practice at the kindergartens.

The necessity of constant self-improvement of teachers of pedagogical training college through exploring the latest teaching methods and best practices of colleagues, innovative teaching methods is analyzed. The authors proposed to analyze and control the music lessons of students during their teaching practice at a kindergarten.

The article highlights the importance of selecting appropriate pedagogical repertoire, current at each stage of work aimed at studying various musical works, their forms and genres (teacher of musical instrument).

The authors noted the need for removal for each class of musical instrument some time for the skills of sheet reading of the music and playing by ear; the features of work on the song material and covers the content of exercises to improve their performance.

The authors emphasize the importance of improving self-learning that contributes to the accumulation of sufficient educational and illustrative repertoire and visual material that is necessary for pedagogical practice.

Key words: “Preschool Education” department, future preschool teachers, musical instrument, musical preschool repertoire.